

fortas al malalt, ni volguerli fer beure cap beguda, que no podria empassársela bé: cap alt, cama penjant. ab mostassas y ventosas; glas al cap, fregas, aire pur.

Respecte la feridura, crida la atenció de molts, que cada any vá essent mes freqüent; que jano 's fereixen sols els vells, els de sanch forta, sí que també 'ls joves, els magres y de sanch fluixa. Las causas poden esser els excessos en menjar, beurer y altrás cosas, el viure massa adelerat, la poca tranquil·litat y conformació, la vida cada dia mes agitada per guanyar diners y gosar; la degeneració que va en augment y altrás causas tal volta desconegudas. La persona que 's fereix pot morir de sopte si l' atach es *fulminant*; pot quedar inutilisat y pot curar ab la medicació de yoduro y aygua de árnicca que ordenan molts metjes, com també ab banys y aplicacions hidroterápicas, ab las quals s' han lograt grans curacions, y ab altres medis. La persona *ferida* corre perill de una repetició d' atach, y bona nit cargols; encara que jo he conegut personas que han sortit de tres atachs.

No confonguen 'ls tropells indicats ab un *sincope*, basca ó desmay, que pot presentarse per varias causas, com fortas impresions, espant, disgustos, vista de cosas repugnants, fetors, indigestions, afeccions de cor, perduas de sanch, asfixias, etc.; pot ser una basca poca cosa, y pot ser de mort. Casi sempre se presenta soptadament, se suspenen els moviments, el pols desapareix ó se torna molt petit, y lo mateix la respiració y la sensibilitat; se exten per la cara y els llabis una palidessa ó grogor que sembla de mort. Si 'l malalt está en un cuarto, obrir la finestra, qu' entri aire fresch y pur; afliuxar els vestits, y cotilla si es dona; se tira á la cara ab forsa alguna gota d' aygua, com qui fa asperges; se li fa olorar vinagre y millor amoniach á certa distancia ab el tap mullat y no massa; se li fan fregas á brassos y camas ab colonia, vinagre ó esperit; se fregan els polsos ab aygua y vinagre; se posa mostassa á brassos, camas y pit; se li fan pesigollas ab una ploma als forats del nas, sota aixella y plantas dels peus; y aixís que retorni se li dona un glop de vi ranci, de café ó cordial; el cap baix y las camas altas, y si no s' escalfés, rajolas calentas ó ampollas d' aygua calenta; y si no tornés se recorre á la respiració artificial que explicarem en las asfixias.

En cas de dupte de si es mort ó viu, pot escoltarse 'l cor, lligar un dit ab un fil y si 's torna morat es senyal de vida, com també si tirant una gota d' oli bullent al colze, se forma bullofa, indica vida: si 'l cor está parat; si un mirall á la boca no s' entela; si no sent els efectes d' un carbó encés á un dit del peu; si una llum no dona transparencia á la mà y dits ben units, y si las fregas fortas no coloran la pell, *malum signum* las senyals de descomposició y si 'l termómetro indica menos de 20 graus centígradas, es mort segura.

De lo dit podem ja deduir que es molt fácil el morir-se, y que convé estar preparat pe 'ls interessos y per l' ánima, pero sens preocuparse ni viure tristos ni espantats; posar els medis higiénichs explicats per evitar malalties y viurer molts anys y treballar y economisar quan estém bons, per quan no poguém treballar y per los nostres fills, debent esser nostras aspiracions tenir terra propia qui no 'n tingui; comprarne mes qui 'n tingui poca y cultivarla bè qui 'n tingui prou, guardant sempre una poma per la set.